

Trestní a přestupkové právo

zimní semestr 2024

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

JUDr. Michal Vítek, Ph.D.

Odborný asistent, ÚVSSP

michal.vitek@fvp.slu.cz

Podmínky absolvování předmětu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

1. Předpoklad absolvování předmětu: zápočet - získá 80% bodů, z toho:

1.

- a) Možnost získat 10 bodů dostatečnou účastí na seminářích (alespoň 70% účast)
- b) Možnost získat 10 bodů prezentací zvoleného tématu z probírané oblasti (cca. 10+ min.)
- c) Možnost získat až 100 bodů absolvováním písemné zkoušky
- d) Každý seminář možnost získat 1 bod správnou odpovědí na předmětné téma, popř. 10 bodů prezentací skupinového tématu

- v případě nesplnění podmínek možnost absolvovat ústní zkoušku/kolokvium

2. Doporučená literatura:

- Zákon + komentář
- Studijní opory
- Monografie (C.H. Beck, Leges, Wolters Kluwer, Grada)

• Doporučená literatura

• www.epravo.cz, www.pravniprostor.cz

Předpoklady organizace předmětu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

- 1. Výkladová část – viz obsah jednotlivých seminářů**

 - 2. Praktická část – moot court, rozdělení do skupin:**
 - a) Skupina státního zástupce (připravuje obžalobu)**
 - b) Skupina obhájce (připravuje obhajobu)**
 - c) Skupina soudce (připravuje rozsudek)**
 - d)**
- Varianty trestné činnosti:**
- a) trestná činnost majetková**
 - b) trestná činnost drogová**
 - c) trestná činnost násilná**
 - d) trestná činnost v oblasti domácího násilí**
-

Úvod do problematiky

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

Proč máme trestní a přestupkové právo?

V jakých situacích se s ním setkáváme?

Jaká je motivace jeho studia?

Jaký je jeho vývoj?

Jaký je jeho systém a jaká je jejich účinnost?

Jakou funkci má trest? Trest smrti – ano či ne

Jaké jsou jeho klíčové instituty?

-

1. Pojem přestupkového a trestního práva

Vzájemné vymezení trestního a přestupkového práva:

A) Právo přestupkové

B) Právo trestní

1.

	• Přestupkové právo	• Trestní právo
• Prameny:	• Zejména zákony č. 250/2016 Sb., 251/2016 Sb., řada dalších správních norem	• Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
• Delikt:	• Přestupek	• Trestný čin (přečin/zločin/zvláště závažný zločin/provinění)
• Zavinění:	• Postačí z nedbalosti, není-li stanoveno, že se vyžaduje úmysl	Zásadně úmyslné, není-li výslovně stanoveno, že postačí z nedbalosti
• Působnost	• Správní orgán	Orgány činné v trestním řízení

1. Definice – trestní právo:

„Trestní právo v České republice je odvětvím veřejného práva, které určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou trestnými činy, jaké jsou sankce za jejich spáchání a jakým způsobem stát prostřednictvím svých příslušných orgánů spáchání trestných činů zjišťuje a jejich pachatele trestá.

Hlavním účelem trestního práva je ochrana společnosti před kriminalitou. Tento účel je mnohem širší než uložení trestu, které vnímáme jen jako jeden z prostředků, kterým je ochrana společnosti zajišťována. V teorii trestního práva se zejména rozlišují různé přístupy k funkci trestání, a to podle funkce trestu.

2. Definice – přestupkové právo:

Oblast veřejného práva (správního práva) upravující postih za jednání označené zákonem jako „přestupek“.

Hlavním účelem přestupkového práva je ochrana společnosti před činy označenými jako přestupky. Přestupkem je ve smyslu ust. § 5 ZoP společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin

Pojem trestního a přestupkového práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Východisko trestněprávní odpovědnosti je tzv. „kriminalizace“ = označení určitého jednání za trestné.

- v normativním ohledu označujeme kriminalizací již samotnou skutkovou podstatu tr.č./přestupku
- variantní dle druhu právní kultury

Vymezení určitého jednání jako **přestupku (viz také § 5 ZoP)**:

- pozitivními znaky vymezení přestupku jsou i) protiprávnost, ii) označení v zákoně za přešupek a iii) skutečnost, že daný skutek či čin vykazuje znaky stanovené zákonem;
- negativním vymezením je potom skutečnost, že se v daném případě o čin trestný, tedy některý z činů uvedených ve zvláštní části TZ.

Trestným činem je dle § 13 TZ: Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. = formálně-materiální pojetí trestného činu

Pojem trestního a přestupkového práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Funkce trestu a trestního práva:

- odplatná (retributivní): vyrovnávání nespravedlnosti, působení prevenční
- teorie odstrašení (prevenční): spoleh na racionalitu pachatele
- nápravná (rehabilitační): náprava pachatele

Fakticky se všechny roviny prolínají.

Dělení trestního a přestupkového práva:

- hmotné / procesní
- obecná část / zvláštní část (hmotného práva)

1.

Zásady trestního práva:

A) Ústavní prameny:

- zásada humanismu a přiměřenosti (čl. 5 ÚČR)
- zásada zákonnosti (čl. 39 LZPS) *„jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na majetku, lze za jeho spáchání uložit.“*
- čl. 6 odst. 2 a 3 LZPS zakazuje trest smrti („Nikdo nesmí být zbaven života“ / „Trest smrti se nepřipouští“)

B) Zákonné prameny:

- zásada subsidiarity trestní represe: nullum crimen sine lege / nulla poena sine lege – proto formálně-materiální pojetí trestního činu (§ 12 odst. 2 TZ)
 - zásada odpovědnosti za zavinění (subjektivní odpovědnost)
-

Zásady trestního a přestupkového práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Zásady trestního práva:

- zásada subsidiarity trestní represe
- zásada individuální odpovědnosti za trestný čin
- zásada přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce (ZoTPO)
- zásada souběžné odpovědnosti fyzických a právnických osob
- ne bis in idem
- zásada práva na obhajobu
- zákaz analogie! zákaz retroaktivity!

Přestupkové právo, zásady: z velké části analogické, např.:

- **nullum crimen, nulla poena sine lege** (dnes význam zejména v kontextu právní kvalifikace)
 - aplikace zásady přiměřenosti a individualizace trestu
 - zásada řádného zákonného procesu, ne bis in idem
 - **zásada rozhodování v přiměřené lhůtě**
-

Příklad:

- 8 Tdo 13 62/2016
- Při použití zásady subsidiarity trestní represe vyplývající z ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku je třeba zvažovat celkovou společenskou škodlivost činu, pro niž jsou určující zejména význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osoba pachatele, míra jeho zavinění a jeho pohnutka, záměr nebo cíl. Neuplatnění trestní odpovědnosti s poukazem na uvedenou zásadu bude obvykle přicházet v úvahu u trestných činů naplňujících jen základní skutkovou podstatu. Není však zcela vyloučeno, aby s poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe nebyla trestní odpovědnost uplatněna ani v případě kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů, jestliže i přes naplnění znaků některé okolnosti zvláště přitěžující (např. u trestných činů proti majetku při způsobení větší škody) je celková společenská škodlivost případu po důkladném vyhodnocení souhrnu všech významných kritérií natolik nízká, že nedosahuje ani dolní hranice trestnosti běžně se vyskytujících trestných činů dané základní skutkové podstaty.

Prameny trestního a přestupkového práva:

Prameny v materiálním vs. Formálním smyslu – Materiální význam: společenské okolnosti a příčiny vzniku právní regulace, tzn. důvody vedoucí k určité právní úpravě.

Formální prameny = normativní právní akty a normativní smlouvy, pro oblast TP:

A) Nadzákoné předpisy: ÚČR/LZPS

B) Mezinárodní smlouvy: viz druhá strana □

C) Zákoné předpisy:

- z.č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (obecná + zvláštní část = 13 hlav dle druhových objektů)
 - z.č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy
 - z.č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody
 - z.č. 141/1961 Sb., trestní řád
 - z.č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
-

Mezinárodní smlouvy týkající se TP:

- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Specifický pramen: amnestijní rozhodnutí prezidenta ČR dle čl. 63 odst. 1 písm. j) LZPS

Prameny PP

- zákon č. 250/2016 Sb. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení proti nim
 - zákon č. 251/2016 Sb. Zákon o některých přestupcích (na úseku veřejné správy, proti veřejnému pořádku)
 - zákon č. 500/2004 Sb. Správní řád
- + desítky dalších předpisů
-

Judikatura:

- zřejmě i důležitější role než v civilním právu! Proč? Zejména z pohledu zájmu na udržení jednotnosti rozhodování;
- kromě rozhodnutí ve věci také stanoviska Nejvyššího soudu ke sjednocování judikatury
- v oblasti přestupkového práva judikatura vychází z rozhodovací činnosti správního soudnictví

Specifické užití analogie v trestním právu: Možné použít analogii legis (nikoliv juris) v trestním právu hmotném výlučně ve prospěch pachatele, nikoliv v neprospěch. Analogie je zakázána co do otázky rozšiřování trestní odpovědnosti, a současně co do druhu, výše a podmínky ukládání trestů a ochranných opatření.

Působnost TZ:

- časová (platnost vč. účinnost, retroaktivita)
 - místní
 - věcná
 - osobní
-

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Trestní právo:

1. Přečiny = HH do 5 let
2. Zločiny = HH do 10 let
3. Zvláště závažné zločiny = HH přesahující 10 let
4. Provinění = mladiství (cokoliv)
- 5.

Skutková podstata TČ: Skutkovou podstatu trestného činu (a potažmo i přešupku) je možné definovat čtyřmi obligatorními znaky jejich skutkové podstaty, tedy **objektem, objektivní stránkou, subjektem a subjektivní stránkou**. Absence jednoho z takových znaků má za následek, že dané jednání vůbec nemůže naplnit skutkovou podstatu stanovenou zákonem, tedy není přešupkem, resp. trestným činem.

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Objektem trestného činu (resp. přešupku) je určitý společenský zájem chráněný zákonem, tedy například zájem na ochraně majetku, života, zdraví či veřejného pořádku. Objekt lze dělit na:

- **objekt obecný** – tedy souhrn nejdůležitějších vztahů, zájmů a hodnot, které chrání trestní zákon. V případě práva přešupkového se potom jedná v obecné rovině o zájem na řádném výkonu veřejné správy;
 - **objekt druhový** – o druhovém objektu v teorii trestní práva hovoříme ve vztahu ke konkrétnímu okruhu společenských zájmů, které trestní právo chrání. Takové jednotlivé druhové objekty jsou uvedeny v jednotlivých názvech hlav zvláštní části TZ (tedy například „trestné činy proti životu a zdraví“ či „trestné činy proti majetku“ atp.).
 - **objekt individuální** – představuje konkrétní společenský zájem ve vztahu k určitému konkrétnímu spáchanému trestnému činu, tedy například ochrana života v případě t.č. vraždy
-

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEREJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Objektivní stránka zahrnuje jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem, tedy existenci spojitosti mezi jednáním pachatele a následkem, který v důsledku takového jednání nastane.

Podstatné je, že následek musí být přiřitatelný jednání pachatele, musí být v konkrétním případě dána a prokázána příčinná souvislost. Následek, který by nastal nepřimo na činu pachatele (například, pachatel udeří nižší silou oběť, která následně, tedy po konci útoku v rozrušení z nepozornosti vstoupí na vozovku, kde dojde k usmrcení střetem s jedoucím vozidlem) by nebyl pachateli přiřitatelný a trestní odpovědnost by byla dovozena maximálně ve vztahu k původnímu jednání pachatele.

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Subjektem se rozumí samotná **osoba pachatele**. Aby bylo možné vyvodit závěr o přičitatelnosti určitého jednání (skutku) pachatele k předmětné skutkové podstatě, je třeba zejména splnit základní předpoklady správní a trestní odpovědnosti u dané konkrétní osoby.

Jak podle norem přestupkového, tak trestního práva, je možné, aby pachatelem byla fyzická i právnická osoba.

U osoby právnické nastává způsobilost být pachatelem trestného činu již jejím vznikem, tedy zápisem do obchodního rejstříku či jiné veřejnoprávní evidence v závislosti na druhu této právnické osoby.

Aby mohla určitá fyzická osoba odpovědná za spáchaný trestný čin, musí kumulativně splnit následující základní podmínky trestní odpovědnosti:

- a) Zletilost (14 – 15 – 18 – 24: přičetnost, tedy absence stavu nepřičetnosti či snížené přičetnosti) Pokud pachatel spáchá trestný čin ve věku blízkém věku mladistvých, přihlédne se k uvedené skutečnosti jako k polehčující okolnosti podle § 41 odst. 1 písm. f) TZ.
 - b) přičetnost, tedy absence stavu nepřičetnosti či snížené přičetnosti
-

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEREJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Předpoklad **příčetnosti** pro páchání trestného činu je vymezena negativně v ust. § 26 TZ (a doplňkově v podobě zmenšené příčetnosti v § 27 TZ). Uvedené ustanovení stanoví, že „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*“

Příčetností se rozumí subjektivně daná způsobilost být z hlediska svých duševních schopností, tedy rozpoznávacích a rozumových a schopností určovacích a ovládacích pachatelem trestného činu. Duševní poruchou se v tomto případě rozumí stav, který vede ke snížení uvedených schopností. Nejedná se tedy pouze o duševní onemocnění, ale jakýkoliv jiný stav, včetně stavu intoxikace, který k vymizení rozpoznávacích a určovacích vlastností může vést. Duševní poruchu lze charakterizovat také jako zásadní odchylku od duševního zdraví a rovnováhy

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2020, sp. zn. Tpjn 300/2020: Řidič se nachází ve stavu vylučujícím způsobilost ve smyslu § 274 odst. 1 tr. Zákonníku (ohrožení pod vlivem návykové látky) pokud řídí motorové vozidlo po užití jiné návykové látky než alkoholu, jejíž koncentrace v krevním séru dosáhne nejméně níže uvedených hodnot:| 10 ng/ml delta-9-tetrahydrokanabinolu (9-THC), 150 ng/ml methamfetaminu,, 150 ng/ml amfetaminu,, 150 ng/ml 3,4-methylendioxyamfetaminu (MDMA),150 ng/ml 3,4-methylendioxyamfetaminu (MDA), 75 ng/ml kokainu,200 ng/ml morfinu

Závěr o vině takového řidiče přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky lze proto učinit již na podkladě zjištění o výši koncentrace příslušné návykové látky obsaženého ve znaleckém posudku nebo odborném vyjádření z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie. V tomto případě není třeba opatřit znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, ke zjištění stupně ovlivnění řidiče návykovou látkou.

Ke zpracování znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, pro účely trestního řízení však bude nezbytné přistoupit zejména tehdy, bude-li: a) **přicházet v úvahu odlišná právní kvalifikace skutku závislá na posouzení otázky přičetnosti (např. trestný čin opilství podle § 360 tr. zákonníku z důvodu řidičem zaviněné nepřičetnosti způsobené užitím návykové látky), nebo: b) třeba řešit otázku závislosti řidiče na návykových látkách v souvislosti s možností uložení ochranného opatření v podobě ochranného léčení....**

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Subjektivní stránka = soubor znaků, které charakterizují psychiku pachatele ve vztahu k trestnému činu.

- jediný obligatorní znak subjektivní stránky trestného činu = zavinění
- Odpovědnost za zavinění = základní zásada soudobého trestního práva

Zavinění = vnitřní psychický vztah člověka k určitým skutečnostem zakládajícím trestný čin, ať již vytvořeným pachatelem anebo objektivně existujícím bez přičinění v době činu.

Zavinění vs. Vina (spíše procesněprávní rozměr)

Úmysl (dolus): přímý/nepřímý vs. Nedbalost (culpa): hrubá/“běžná“.

Znaky skutkové podstaty TČ, odpovědnost za přešupek a TČ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Složky zavinění:

- a) Složka vědění
- b) Složka volní
- c)

Vědění = vnímání + představa

Okolnosti vylučující protiprávnost a zánik trestnosti

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Okolnosti vylučující protiprávnost:

1. Krajní nouze
 2. Nutná obrana
 3. Přípustné riziko
 4. Oprávněné použití zbraně
 - 5.
-

Okolnosti vylučující protiprávnost a zánik trestnosti

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

- **Krajní nouze** dle § 28 odst. 1 TZ: *„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.“*, resp. dle § 24 odst. 1 ZoP: *„Čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže jím někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem.“*

Institut krajní nouze je považován za institut nejobecnější.

1.

Okolnosti vylučující protiprávnost a zánik trestnosti

- **Nutná obrana** dle § 29 odst. 1 TZ: *„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.“*, resp. dle § 25 odst. 1 ZoP: *„Čin jinak trestný jako přestupek není přestupkem, jestliže jím někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem.“*
- Svolení poškozeného (§ 26 ZoP, § 30 odst. 1 TZ: *„Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.“*)

1.

Okolnosti vylučující protiprávnost a zánik trestnosti

- **Přípustné riziko** (§ 27 ZoP, § 31 odst. 1 TZ: „*Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.*“)
 - musí se např. jednat o postup lege artis + podmínka formy udělení (například informovaný souhlas)
-

Okolnosti vylučující protiprávnost a zánik trestnosti

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

- **Oprávněné použití zbraně** (§ 28 ZoP, § 32 odst. 1 TZ: „*Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.*“)

Touto okolností se rozumí zejména použití zbraně na základě norem upravující činnost ozbrojených složek (tedy např. z.č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, z.č. 553/1991 SB., o obecní policii, dále celní zákon, zákon o BIS a další obdobné předpisy), a to při plnění profesních povinností členů těchto ozbrojených složek.

Nikoliv použití zbraně civilní osobou!

Institut okolností vylučujících protiprávnost je zejména nutné odlišit od **institutu zániku výkonu správního trestu** (v přestupkovém právu) **či zániku trestní odpovědnosti** (v trestním právu) – uvedené instituty působí následně, po jeho spáchání.

Problematika zániku trestní odpovědnosti zahrnuje okruh okolností, které nastaly až poté, kdy byl spáchán příslušný trestný čin, avšak dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto.

Institut okolností vylučujících protiprávnost je zejména nutné odlišit od **institutu zániku výkonu správního trestu** (v přestupkovém právu) **či zániku trestní odpovědnosti** (v trestním právu) – uvedené instituty působí následně, po jeho spáchání. Problematika zániku trestní odpovědnosti zahrnuje okruh okolností, které nastaly až poté, kdy byl spáchán příslušný trestný čin, avšak dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto.

a) **Institut účinné lítosti:** jen TČ dle § 33 TZ, jen dokonaný TČ + specifická podmínka: Pachatel dobrovolně škodlivému následku svého činu zamezil anebo jej napravil, a zároveň učinil o trestném činu oznámení v době, kdy škodlivému následku mohlo být zabráněno. Je nutno zdůraznit, že pachatel tedy musí činit dobrovolně, z vlastní pohnutky (nikoliv tedy až na podnět orgánu činného v trestním řízení).

b) Institut promlčení trestního stíhání:

- slábnou důkazy
- slábne nebezpečnost

Trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, jež čin: a) třicet let, jde-li o trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu: b) patnáct let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let, c) deset let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně pět let, d) pět let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně tři léta, e) tři léta u ostatních trestných činů

Okolnosti vylučující protiprávnost - příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Beztrestnost jednání v krajní nouzi [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, nyní § 24 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich] představuje výjimku z odpovědnosti za přestupek, kterou je nutno vykládat s ohledem na její podstatu a smysl., jež vedlo k odvrácení **Pokud jednající osoba se vznikem nebezpečné situace výslovně počítá a chce ji vyvolat (úmysl přímý), nebo je vznik nebezpečné situace vysoce pravděpodobný a jednající osoba je srozuměna s tím, že tato situace nastane (úmysl nepřímý), nemůže se dovolat vyloučení protiprávnosti svého jednání** jí předtím úmyslně vyvolaného nebezpečí přímo hrozícího zájmu chráněnému zákonem, z důvodu krajní nouze.

(Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 2. 2021, čj. 8 As 380/2018-31)

Okolnosti vylučující protiprávnost - příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Má-li jít o putativní krajní nouzi, tedy pozitivní skutkový omyl o okolnosti vylučující protiprávnost ve smyslu § 18 odst. 4 tr. zákoníku, musí být i ze subjektivního hlediska jednající osoby nejen splněny podmínky uvedené v § 28 odst. 1 tr. zákoníku, ale také dodrženy limity jednání v krajní nouzi uvedené v § 28 odst. 2 tr. zákoníku, tedy i princip subsidiarity. **Jestliže domnělé nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem bylo možno odvrátit jinak, není vyloučena trestní odpovědnost jednající osoby ani za úmyslný trestný čin, protože ustanovení § 18 odst. 4 tr. zákoníku se v takovém případě neužije.**

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2019, sp. zn. 5 Tdo 1121/2019,

Okolnosti vylučující protiprávnost - příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

6 Tdo 508/2018

Pokud obránce v reakci na nikoli bagatelní útok jiné osoby přikročil nejprve k vyvedení této osoby mimo prostor, ve kterém došlo k napadení (např. před budovu), a poté jí svedl na zem, pak právě toto poslední jednání představuje závěrečnou část obrany, kterým byl odvrácen útok na zájem chráněný trestním zákonem. Následovala-li další fyzická aktivita ze strany obránce (např. udeřil-li ležícího útočníka do obličeje), není takové jednání již součástí nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku. Pokud však došlo takovým jednáním k ublížení na zdraví, musí být jednoznačně prokázáno, že jde o újmu na zdraví ve smyslu § 122 odst. 1 nebo 2 tr. zákoníku. V opačném případě nelze proti obránci dovodit trestní odpovědnost.

Okolnosti vylučující protiprávnost - příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

3 Tdo 201/2018

Přímo hrozící nebezpečí ve smyslu § 28 tr. zákoníku se vyznačuje tím, že se v krátkém časovém úseku naplňují všechny podmínky potřebné k tomu, aby porucha nastala, a že vznik poruchy je bezprostřední.

V nutné obraně ve smyslu § 2905 o. z. jednal ten, kdo odvracel protiprávní útok, který bezprostředně hrozil nebo trval a směřoval proti němu či jiné osobě, jestliže byla obrana potřebná (nezbytná) k účinnému odvrácení útoku a **nebyla zcela zjevně nepřiměřená**. Míra újmy hrozící obránci ve srovnání se závažností újmy způsobené útočnickovi se posuzuje podle toho, jak se čin útočníka jevil tomu, kdo jej odvracel. Závěru o jednání v nutné obraně nebrání okolnost, že pro totožný skutek bylo proti osobě odvracející útok vedeno trestní stíhání, jež skončilo podmíněným zastavením. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3470/2019, [ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO:3470.2019.3](#)

SANKCE – účel a zásady trestání

Trestem v nejzákladnějším slova smyslu je třeba rozumět zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Pro uložený trest musí být zejména příznačné, že ji pachatel vnímá jako újmu.

Účelem trestu je zejména:

- a) Ochrana společnosti před pachateli přestupků a trestných činů;
 - b) Individuální působení na pachatele přestupku a trestného činu ve smyslu jeho nápravy, případně zamezení další protiprávní činnosti a
 - c) Působení v rovině generální prevence, tedy výchovného působení na další členy společnosti.
-

SANKCE – účel a zásady trestání

Současná teorie trestání je v souladu se svým historickým vývojem, ale také mezinárodněprávním rámcem, ovládána následujícími zásadami.

- a) Zásadou zákonnosti – tedy, že nelze stanovit trest bez zákona;
 - b) Zásadou přiměřenosti – tedy, že ukládaná sankce musí být přiměřená druhu a závažnosti spáchaného trestného činu;
 - c) Zásadou individualizace trestních sankcí – tedy, že druh i výměra trestu musí odpovídat konkrétním okolnostem vztahujícím se ke spáchanému trestnému činu i osobě pachatele;
 - d) Zásadou personality sankce – tedy, že aplikovaný trest by měl dopadat vždy na osobu pachatele a jen v minimálním rozsahu na jeho bezprostřední okolí (tedy typicky jeho rodinu);
 - e) Zásadou humanity sankcí – spočívající v zákazu krutých a nepřiměřených sankcí.
-

SANKCE – druhy sankcí - ZoP

Zákon o přestupcích uvádí v ust. § 35 následujících pět druhů sankcí, tedy správních trestů:

- Napomenutí, tedy nejmírnější prostředek správního postihu pachatele, který se užije pouze v případech, ve kterých je taková sankce dostatečná.
- Pokutu
- Zákaz činnosti
- Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty
- Zveřejnění rozhodnutí o přestupku

a)

SANKCE – druhy sankcí - TZ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

- a) odnětí svobody,
 - b) domácí vězení,
 - c) obecně prospěšné práce,
 - d) propadnutí majetku,
 - e) peněžitý trest,
 - f) propadnutí věci,
 - g) zákaz činnosti,
 - h) zákaz držení a chovu zvířat,
 - i) zákaz pobytu,
 - j) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
 - k) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
 - l) ztrátu vojenské hodnosti,
 - m) vyhoštění.
-

SANKCE – druhy sankcí - TZ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Polehčující okolnosti při udělování sankcí (§ 41 TZ) – zejména, že pachatel:

- a) spáchal trestný čin poprvé a pod vlivem okolností na něm nezávislých,
 - b) spáchal trestný čin v silném rozrušení, ze soucitu nebo z nedostatku životních zkušeností,
 - c) spáchal trestný čin pod tlakem závislosti nebo podřízenosti,
 - d) spáchal trestný čin pod vlivem hrozby nebo nátlaku,
 - e) spáchal trestný čin pod vlivem tíživých osobních nebo rodinných poměrů, které si sám nezpůsobil,
 - f) spáchal trestný čin ve věku blízkém věku mladistvých,
 - g) spáchal trestný čin odvraceje útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela splněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, anebo překročil meze přípustného rizika nebo meze jiné okolnosti vylučující protiprávnost,
 - h) spáchal trestný čin v právním omylu, kterého se bylo možno vyvarovat,
 - i) trestným činem způsobil nižší škodu nebo jiný menší škodlivý následek,
 - j) přičinil se o odstranění škodlivých následků trestného činu nebo dobrovolně nahradil způsobenou škodu,
 - k) svůj trestný čin sám oznámil úřadům,
 - l) se k trestnému činu doznal,
 - m) napomáhal při objasňování své trestné činnosti nebo významně přispěl k objasnění trestného činu spáchaného jiným,
 - n) přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
 - o) trestného činu upřímně litoval, nebo
 - p) vedl před spácháním trestného činu řádný život.
-

SANKCE – druhy sankcí - TZ

Přitežující okolnosti při udělování sankcí (§ 42 TZ) – zejména, že pachatel:

- a) spáchal trestný čin s rozmyslem nebo po předchozím uvázení,
- b) spáchal trestný čin ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky,
- c) spáchal trestný čin surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem,
- d) spáchal trestný čin využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti,
- e) trestným činem porušil zvláštní povinnost,
- f) ke spáchání trestného činu zneužil svého zaměstnání, postavení nebo funkce,
- g) spáchal trestný čin vůči osobě podílející se na záchraně života a zdraví nebo na ochraně majetku,
- h) spáchal trestný čin vůči dítěti, osobě blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí a ohrozil tím jejich život nebo zdraví, způsobil jim škodu, újmu na zdraví nebo jinou újmu anebo se na jejich úkor bezdůvodně obohatil,
- i) svedl k činu jinak trestnému, provinění nebo trestnému činu jiného, zejména dítě mladší patnácti let, mládežtveho nebo osobu ve věku blízkém věku mládežtveho,
- j) spáchal trestný čin za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na uzemi, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace,
- k) trestným činem způsobil vyšší škodu nebo jiný větší škodlivý následek,
- l) trestným činem získal vyšší prospěch,
- m) spáchal trestný čin ve větším rozsahu, na více věcech nebo více osobách, anebo trestný čin páchal nebo v něm pokračoval po delší dobu,
- n) spáchal více trestných činů,
- o) spáchal trestný čin s další osobou,
- p) spáchal trestný čin jako organizátor, jako člen organizované skupiny nebo člen spolčení, nebo

q) byl již pro trestný čin odsouzen; soud je oprávněn podle povahy předchozího odsouzení nepokládat tuto okolnost za přitežující, zejména s ohledem na význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele, míru jeho zavinění, jeho pohnutku a dobu, která uplynula od posledního odsouzení, a jde-li o pachatele trestného činu, který byl spáchán ve stavu vyvolaném duševní poruchou, anebo o pachatele, který se oddává zneužívání návykové látky a spáchal

SANKCE – přitěžující okolnosti PZ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

přitěžujícími okolnostmi jsou případy, kdy pachatel:

- spáchal přestupek tak, že využil něčí bezbrannosti, podřízenosti nebo závislosti na jiné osobě,
- spáchal více přestupků,
- spáchal přestupek opakovaně,
- zneužil ke spáchání přestupku svého zaměstnání, postavení nebo funkce
- spáchal přestupek jako člen organizované skupiny, nebo
- spáchal přestupek na dítěti, osobě těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí.

ust. § 40 ZoP

SANKCE – polehčující okolnosti PZ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

- spáchal přestupek ve věku blízkém věku mladistvých,
- spáchal přestupek, aby odvrátil útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela naplněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, nebo překročil meze jiné okolnosti vylučující protiprávnost,
- napomáhal k odstranění škodlivého následku přestupku nebo dobrovolně nahradil způsobenou škodu,
- oznámil přestupek správnímu orgánu a při jeho objasňování účinně napomáhal, nebo
- spáchal přestupek pod vlivem hrozby nebo nátlaku anebo pod tlakem podřízenosti nebo závislosti na jiném.

ust. § 39 ZoP.

SANKCE – druhy sankcí - TZ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

TOS:

- v r. 2022 pobývalo v TOS 17.498 odsouzených osob, 1.438 obviněných, 116 chovanců detenčních ústavů
 - VSČR měla v r. 2022 celkem 10.837 zaměstnanců + 280 psů
 - cca. 9000 osob nastoupí ročně do výkonu trestu
 - 92% muži, nejvíce mezi 30 a 40 roky věku
 - mladistvých pouze 0,24% (významně klesá)
 - nejčastěji krádeže, „mařenky“, drogová kriminalita, loupeže
 - v r. 2022 cca. 7255 zaměstnaných, průměrná mzda odsouzených činila 6.197,- Kč/měsíčně
 - využitelnost zařízení – limitní (Bělušice 104%, Opava 79%, Heřmanice 114%, Teplice 99% atd. – celkem přes 94%)
 - 48 % vězňů má základní vzdělání, 34% vyučení bez maturity, vysokoškolské cca. 1,5 %
 - v r. 2022 zemřelo ve výkonu TOS 49 osob, nejčastěji z důvodu udušení (13) a cévního onemocnění (16), poslední vražda v r. 2021
-

Klíčová úprava: zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu TOS

§ 3: výkon TOS zajišťuje vězeňská služba ČR, ředitel věznice zřizuje poradní komisi – k uplatňování poznatků, forem a metod zacházení s odsouzenými, členy jmenuje MinSpr.

§ 5: TOS se vykonává ve věznici či ve zvláštním oddělení vazební věznice

§ 6: přijetí do výkonu TOS jen na základě písemného nařízení soudu

§ 7: umístování odsouzených: muži od žen / ženy, které mají ve výkonu TOS dítě / zpravidla potom: mladiství od dospělých, osoby s duševními poruchami, osoby opakovaně ve výkonu od ostatních, velmi nebezpeční podle § 72a

§ 8: typy věznic: Ostraha vs. Zvýšená ostraha + věznice pro mladistvé

§ 15 – 27: práva odsouzených: rovný přístup, sociální podmínky, zdravotní péče, korespondence (bez omezení, ale kromě korespondence s advokátem je oprávněna VS kontrolovat), užití telefonu (vnitřní řád věznice), návštěvy (blízké osoby v čase určeném na 3 hodiny/měsíc, max 4 osoby vč. dětí), duchovní a sociální služby, potraviny, kulturní potřeby, balíček 1x měsíčně 5 kg

Klíčová úprava: zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu TOS

§ 41: program zacházení: vyhodnocení psychologického, pedagogického, sociálního posouzení – důvěrný obsah, obsahuje konkrétně formulovaný cíl

§ 45: kázeňské odměny: pochvala, zvýšení doby návštěv, povolení jednorázového nákupu potravin, odměna do 1000,- Kč, rozšíření osobního volna, přerušování výkonu trestu

§ 46: kázeňské tresty: důtka, snížení kapesného, zákaz přijetí balíčku na 1 rok, pokuta do 5000,- Kč, umístění do samovazby na 20 dnů/do uzavřeného oddílu, odnětí kázeňské odměny

Specifické podmínky u mladistvých

Výkon TOS u matky nezpl. dítěte (§ 67): V případech hodných zvláštního zřetele, jestliže takový postup umožňují podmínky ve věznici a osobnostní předpoklady odsouzené ženy, může být odsouzené ženě na její žádost povoleno, aby ve výkonu trestu měla u sebe a starala se o své dítě zpravidla do 3 let jeho věku, pokud takové dítě nebylo soudem svěřeno do výchovy jiné osoby. Před rozhodnutím si ředitel věznice vyžádá posouzení poskytovatele zdravotních služeb v oboru praktické lékařství pro děti a dorost a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zda je takový postup ve prospěch dítěte, a psychologický posudek odsouzené ženy.

TRESTY – DALŠÍ DRUHY TRESTU:

- **Obecně prospěšné práce:** jedná se o jeden z tzv. alternativních trestů, jehož uložení je možné pouze za přečin. Výkon je kontrolován ze strany probační a mediační služby, přičemž výměra nesmí překročit délku 300 hodin.
 - **Propadnutí majetku:** jedná se o nejzávažnější majetkový trest ukládaný tehdy, pokud se pachatel odsuzuje k výjimečnému trestu anebo za zvláště závažný zločin, kterým se pachatel pro sebe či pro jiného snažil získat či získal majetkový prospěch.
 - **Peněžitý trest:** jedná se o trest, který je možné uložit za trestný čin, kterým se pachatel snažil pro sebe či pro někoho jiného získat majetkový prospěch, anebo za podmínek § 67 odst. 2 TZ, tedy v případech, kdy zákon výslovně umožňuje uložení trestu za takový trestný čin a vzhledem k povaze spáchaného činu a osobě pachatele je uložení takového trestu vhodné. Zvláštností uvedeného trestu je, že ihned po jeho výkonu (tedy uhrazení) se na pachatele hledí tak, jako by nebyl odsouzen, tedy k zahlazení trestu dochází již úhradou.
-

TRESTY – DALŠÍ DRUHY TRESTŮ:

- **Propadnutí věci:** trest slouží k postihnutí věcí a majetkových hodnot, které jsou bezprostředním výnosem z trestné činnosti.
 - **Zákaz činnosti:** trest je možné uložit tehdy, pokud se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti se zakazovanou činností, lze jej uložit na dobu až deseti let.
 - **Zákaz držení a chovu zvířat:** nově zařazený druh trestu postihuje trestnou činnost páchanou v souvislosti s držením, chovem anebo péčí o zvíře.
 - **Zákaz pobytu:** soud může zamezit pachateli vstup do obvodu, ve které ze strany pachatele docházelo k páchání trestné činnosti, nesmí však umožnit pachateli vstup na místo či obvod, kde se nachází trvalý pobyt pachatele.
 - **Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce:** uvedený trest přichází v úvahu tehdy, pokud k trestné činnosti dochází v souvislosti s účastmi pachatele na sportovní, kulturní či takové společenské akci, typicky se jedná o případy tzv. fotbalových výtržností. Tento druh trestu se vykonává ve spolupráci s probačním úředníkem.
 - **Vyhoštění,** tedy trest, který je možné uložit pouze pachateli, který není občanem České republiky. Je nepřijatelné, aby bylo rozhodnuto o vyhoštění českého občana, případně aby byl český občan v trestním či jiném řízení proti jeho vůli zbaven českého občanství, aniž by byl současně občanem jiného státu. Účelem trestu vyhoštění je zabránit pachateli v možném opětovném páchání trestné činnosti na území České republiky.
-

Lze uložit společně s trestem či vedle trestu.

- **Ochranná léčba**, která se ukládá v případech podle § 40 odst. 2 (tedy pachateli se zmenšenou přičetností) a 47 odst. 1 TZ (pachatel se nacházel ve stavu zmenšené přičetnosti či v jiné stavu vyvolaném duševní poruchou, a zároveň ochranné léčení zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest), anebo pachateli, který nemůže být trestně odpovědný pro nepřičetnost a zároveň by byl jeho pobyt na svobodě nebezpečný. Ochrannou léčbu je možné uložit vedle jiného trestu či při upuštění od potrestání. Ochranná léčba se vykonává v zařízeních psychických nemocnic.
 - **Zabezpečovací detence**, která představuje nejzávažnější ochranné opatření, může být ukládána opakovaně, vždy po přezkoumání po jednom roce trvání, a to teoreticky bez dalšího omezení celkové délky trvání. V případě zabezpečovací detence je oproti ochranné léčbě posílen prvek ochrany společnosti před zájmem na léčebné působení na pachatele trestného činu. Jedná se o prostředek důraznější než je ochranné léčení, ukládaný zejména v případech, ve kterých by ochranné léčení nebylo způsobilé dostatečně zajistit ochranu společnosti.
-

- **Zabrání věci, náhradní hodnoty, části majetku či spisů a zařízení**, přičemž uvedené opatření se vztahuje na zabránění věci, která byla použita ke spáchání činu, popřípadě kterou pachatel získal trestným činem.
- **Ochranná výchova**, která se ukládá zásadně mladistvým pachatelům (tedy ve věku od 15 do 18 let), a to v případech, kdy je současná výchova z pohledu zajištění řádného vývoje mladistvého a ochrany společnosti před jeho negativním působením insuficientní. Ochranná výchova se vykonává v domovech mládeže, diagnostických ústavech a výchovných ústavech.
-

Trestání mladistvých

Specifická úprava zániku trestnosti – účinné lítosti:

Účinná lítost je přípustná pouze v případech provinění, za které stanoví TZ horní hranici trestní sazby v délce pěti let. Trestnost takového skutku spáchaného mladistvým zaniká, pokud mladistvý:

- a) dobrovolně odstranil nebo napravit způsobený následek, anebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu, učinil opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky;
- b) svým chováním projevil účinnou snahu po nápravě a
- c) čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Je třeba uvést, že veškeré zde uvedené předpoklady zániku trestnosti musí mladistvý splnit současně.

Ust. § 7 ZoSVM

-

Trestání mladistvých

15 – 18 let, PZ: § 56 – 59 ZoP

TZ: z.č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů...)

- reflexe směrnice EP a Rady EU 2016/800 o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení

Základními východisky pro trestání mladistvých v případě obou zmiňovaných právních odvětví je akcent na výchovnou funkci trestu namísto funkce retribuční

Rozdíly:

- trest vs. Trestní opatření
 - trestný čin vs. Provinění
 - zásadně neveřejné, mlčenlivost osob zúčastněných
 - § 3: trest má směřovat k obnovení narušených vazeb a vztahů
-

Základní zásady trestání mladistvých - § 3 ZoTM

- sankce a způsob jejich ukládání směřuje především k obnovení sociálních vztahů a začlenění dítěte do rodinného a sociálního prostředí
 - trestní opatření lze použít jen tehdy, pokud by zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy, nevedly k dosažení účelu zákona
 - opatření musí přihlížet k relativní rozumové a mravní vyspělosti + co nejméně ohrozit mravní a duševní vývoj
 - třeba chránit osobní údaje + při dodržení zásady, aby osoba byla skutečně považována za nevinnou
 - každý mladistvý má právo, aby jeho věc byla projednána bezodkladně a specializovaným senátem
 - + zvláštní průprava úředníků probační a mediační služby pro zacházení s mládeží
-

Trestání mladistvých

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Speciální katalog sankcí: výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření

a) **Výchovná opatření – při upuštění či podmíněného upuštění od trestního opatření:**

- dohled probačního úředníka (sledování a kontrola chování mladistvého, odborné vedení a pomoc, nebránit úředníkovi vstupu do obydlí...)
 - probační program (sociální výcvik, psychologické poradenství, vzdělávací činnost,...)
 - výchovné povinnosti (aby bydlel s rodičem, podrobil se léčení, vykonal prospěšnou činnost apod.)
 - výchovná omezení (nestýkat se s osobami, nezdržovat se na místě, nenavštěvovat akce, nehrát hry, nefetovat...)
 - napomenutí s výstrahou (soud v hlavním líčení/státní zástupce v přípravném)
-

Trestání mladistvých

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Speciální katalog sankcí: výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření

b) Ochranná opatření:

- ochranné léčení
 - ochranná výchova (max do 18 roku věku, pokud byla dosavadní výchova zanedbána a prostředí neposkytuje možnosti nápravy), výkon: diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav
 - zabezpečovací detence
 - zabrání věci
 - zabrání části majetku
-

Trestání mladistvých

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
 - b) peněžité opatření,
 - c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
 - d) propadnutí věci,
 - e) zákaz činnosti,
 - f) zákaz držení a chovu zvířat,
 - g) vyhoštění,
 - h) domácí vězení,
 - i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
 - j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
 - k) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
 - l) odnětí svobody nepodmíněně.
-

Trestání mladistvých

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

patnáctiletí odpovídající za cca. 19% spáchaných provinění, šestnáctiletí za 32% a sedmnáctiletí za více než 48% spáchaných provinění. V 96,1% případů se jedná o delikvenci mužů, ženy jsou zastoupeny pouze ve výrazně menšinovém objemu případů (3,9%). Nejčastějším druhem páchané kriminality je majetková trestná činnost, konkrétně pak krádeže, ale také řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění. Významně jsou dále zastoupeny případy poškozování cizí věci, loupeže, výtržnictví a ublížení na zdraví. ŠČERBA, F., str. 242

Recidiva cca. 60%

-

Právní úprava: zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád + ZoSVM, ZoPČR

Hmotněprávní vs. procesněprávní vztah

Základní zásady:

- Zásada presumpce nevinny
 - Zásada legality a oficiality
 - Zákonosti postupu správního orgánu
 - Zásada zajištění práva na obhajobu
 - Zásada rozhodování v přiměřené lhůtě
-

Trestní řízení můžeme charakterizovat jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je-li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest anebo ochranné opáření, učiněné rozhodnutí vykonat, popřípadě jeho výkon zařídit, dále působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů.

Subjekty trestního řízení:

- a) OČTŘ: soud, státní zástupce, vyšetřující orgán
- b) Osoba, proti které se vede (podezřelý, obviněný, obžalovaný, odsouzený)
- c) Další osoby zúčastněné na TŘ: poškozený, zúčastněná osoba (osoba, které má být či byla zabráněna věc), osoba se samostatnými obhajovacími právy
- d) Úředník probační a mediační služby, OSPOD, obhájce, svědek, tlumočník, znalec
- e)

-

Stadia trestního řízení:

- A) Fáze přípravná: prověřování vs. vyšetřování
 - B) Fáze hlavního líčení
 - C) Fáze opravného řízení
 - D) Fáze vykonávací
 - a)
 -
-

Dokazování v trestním řízení:

- důkaz vs. důkazní prostředek
- specifické zásady dokazování: zjištění materiální pravdy, zásada vyhledávací, zásada presumpce nevinny, zásada bezprostřednosti a ústnosti, zásada volného hodnocení důkazů, zásada přiměřenosti a zdrženlivosti.

Důkazy: usvědčující x ospravedlňující, z pohledu pramene (původní/odvozené), přímé x nepřímé

Druhy důkazních prostředků: výpověď obviněného, obžalovaného, výpověď svědků, zvláštní způsoby dokazování, odborné vyjádření a znalecký posudek, ohledání osoby a věci, listinné důkazy, operativně pátrací prostředky (předstíraný převod, sledování osob, použití agenta)

a)

-

Rozhodování v trestním řízení:

- a) Rozsudek
 - b) Trestní příkaz
 - c) Usnesení
 - d) Rozhodnutí svého druhu (obžaloba, příkaz k zatčení, příkaz k odposlechu, domovní prohlídce)
-

Opravné prostředky v trestním řízení: řádné vs. mimořádné

- a) Stížnost (3d, usnesení)
 - b) Odvolání (8d, provoinstanční rozhodnutí ve věci samé)
 - c) Odpor (8d, proti příkazu)
 - d) Dovolání, stížnost pro porušení zákona, obnova řízení: kasační vs. apelační (reformativní) princip: jen důvody § 265a TŘ
-

Odklony:

- podmíněné zastavení trestního stíhání,
- narovnání,
- trestní příkaz,
- podmíněné odložení podání návrhu na potrestání,
- v řízení ve věcech mládeže odstoupení od trestního stíhání
-

+ Dohoda o vině a trestu - § 175a TŘ:

Jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný, může státní zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu. Neshledá-li státní zástupce návrh obviněného důvodným, vyrozumí o svém stanovisku obviněného, a má-li obviněný obhájce, též jeho.

Řízení o přestupku

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

Zákonem upravený postup správních orgánů, jehož účelem je zajistit, zda byl spáchán určitý skutek, kdo jej spáchal, posoudit právní kvalifikaci skutku, uložit pachateli zákonný správní trest a zajistit jeho výkon.

principy:

- Zásada presumpce nevinny
 - Zásada legality a oficiality
 - Zákonnosti postupu správního orgánu
 - Zásada zajištění práva na obhajobu
 - Zásada rozhodování v přiměřené lhůtě
-

Subjekty správního řízení jsou:

- a) účastníci řízení, tedy ty osoby, o jejichž právech je ve správním řízení rozhodováno, což zahrnuje jak pachatele přestupku, tak osoby, kterých se rozhodování může jinak dotknout;
- b) správní orgány, které přestupkové řízení vedou a vydávají rozhodnutí;
- c) další osoby zúčastněné na řízení, které nemají procesní postavení správního orgánu či účastníků řízení (například osoby poškozené správním deliktem, zákonní zástupci účastníků a další).

V plném rozsahu se uplatní práva a povinnosti vůči účastníkům správního řízení.

Specifická úprava příslušnosti orgánu pro řízení o přestupku:

Kaskádovitě:

- a) **Místně příslušný obecní úřad (přestupky podle § 60 odst. 2 ZoP)**
 - b) **Správní orgán, jehož příslušnost stanoví zákon**
 - c) **Obecní úřad s rozšířenou působností (zbytková kategorie)**
-

Specifická úprava příslušnosti orgánu pro řízení o přestupku:

Kaskádovitě:

a) Místně příslušný obecní úřad (přestupky podle § 60 odst. 2 ZoP)

- proti pořádku ve státní správě spáchaných porušením povinnosti stanovené v nařízení obce nebo kraje,
 - proti pořádku v územní samosprávě,
 - proti veřejnému pořádku,
 - proti občanskému soužití a
 - proti majetku.
-

Specifická úprava příslušnosti orgánu pro řízení o přestupku:

Kaskádovitě:

b) Správní orgán, jehož příslušnost stanoví zákon – specifičtější agendy

c) Obecní úřad s rozšířenou působností (zbytková kategorie): ve všech ostatních případech, kdy není dána příslušnost podle bodu a) a b). Orgán obce s rozšířenou působností má tedy věcnou příslušnost i v případech, kdy na daném úseku státní správa sám nevykonává působnost

Přestupková agenda = přenesená působnost státní správy, stát využívá organizačních kapacit obcí.

Logický následek legality sankce; nullum crimen sine lege

Logické s ohledem na požadavek zajištění soudního přezkumu

Uvedené má dopad rovněž do nároků z titulu rozhodování o přestupcích. V případě delegace výkonu státní správy na obce jako orgán územně samosprávného celku, směřuje případný nárok z titulu náhrady škody způsobené nesprávným výkonem státní správy přímo proti státu – zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

Postup před zahájením řízení:

Správní orgán je povinen vyšetřit veškeré přestupky, o kterých se dozví, a to jak z podnětu třetích osob, tak na základě skutečností zjištěných na základě vlastní činnosti.

Pokud by ze zjištěných skutečností vyplývalo, že další řízení o přestupku by nevedlo z některých ze zákonných důvodů k naplnění účelu přestupkového řízení, například z důvodu zjištění, že přestupek již musí být promlčen, o přestupku již bylo pravomocně rozhodnuto či se zjevně o přestupek nemůže jednat, je správní orgán oprávněn podle § 76 ZoP oprávněn věc odložit, tedy v ní ani meritorně nerozhodnout.

Zahájení přestupkového řízení:

- a) doručením oznámení o zahájení řízení podezřelému, přičemž v oznámení musí zejména dojít k jasnému vymezení stíhaného skutku a provedení předběžné právní kvalifikace; anebo
 - b) ústním vyhlášením takového oznámení (zejména v případech, kdy se provádí správní dozor podle § 143 odst. 5 SŘ) , anebo
 - c) vydáním příkazu (či příkazu na místě) podle § 150 SŘ a § 91 a 92 ZoP
-

Další varianty rozhodnutí/postupu:

- a) Předání věci OČTŘ
 - b) Odložení věci usnesením, pokud již bylo PM rozhodnuto - litispendence
 - c) Zastavení řízení, pokud je již jednáno jiným orgánem
-

Průběh řízení:

- a) Nařízení ústního jednání ve věci (není obligatorní)
- b) Provádí dokazování a shromažďuje podklady pro rozhodnutí
- c) Aplikuje prostředky pro zajištění účelu a průběhu řízení
- d) Následně končí řízení: rozhoduje podle § 93 odst. 1 PZ (rozhodnutí o vině a trestu) anebo zastavuje formou usnesení

Náležitosti: § 68 a 69 správního řádu, rozhodnutí musí být zejména přezkoumatelné – formálně i fakticky správné, řádně odůvodněné, skutek musí být řádně identifikován, popsán, výrok o náhradě nákladů řízení

e)

Specifika:

- schválení dohody o narovnání, podle § 87 ZoP (odklon)

Opravné prostředky:

- odpor
- odvolání
- rozklad - § 152 SŘ: rozhodnutí v 1. st. ústředního správního úřadu či ministra
- soudní přezkum (SŘS)

a)

Specifická úprava příslušnosti orgánu pro řízení o přestupku:

Kaskádovitě:

a) Místně příslušný obecní úřad (přestupky podle § 60 odst. 2 ZoP)

- proti pořádku ve státní správě spáchaných porušením povinnosti stanovené v nařízení obce nebo kraje,
 - proti pořádku v územní samosprávě,
 - proti veřejnému pořádku,
 - proti občanskému soužití a
 - proti majetku.
-

TČ proti životu a zdraví: objekt podle čl. 6 LZPS: každý má právo na život, nikdo ho nesmí být zbaven.

§ 140 (1) – Vražda: Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.

§ 141 Zabití: Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.

§ 143: Usmrcení z nedbalosti: Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

TČ proti životu a zdraví: objekt podle čl. 6 LZPS: každý má právo na život, nikdo ho nesmí být zbaven.

§ 145 Těžké ublížení na zdraví: Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. Fakticky znamená případy: zmrzačení, ztráta či snížení pracovní způsobilosti, ochromení, zohyzdění, poškození důležitého orgánu, vyvolání potratu, mučivé útrapy či delší dobu trvající porucha zdraví

§ 146 Ublížení na zdraví: Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

§ 146a Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky: Kdo jinému úmyslně způsobí ublížení na zdraví v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok.

TČ proti životu a zdraví: ohrožující:

§ 149 Mučení a jiné nelidské a kruté zacházení

§ 150, 151: Neposkytnutí pomoci, neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku

§ 152: Šíření nakažlivé lidské nemoci: způsobení či zvýšení nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí

§ 155: Ohrožení pohlavní nemocí:

§ 158: Rvačka: vzájemné napadání nejméně tří osob, kde jsou všichni zároveň útočníky

TČ proti svobodě:

§ 171 Omezování osobní svobody

§ 170 Zbavení osobní svobody

§ 172 Zavlčení

§ 173 **Loupež:** Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

§ 175: Vydírání

§ 178 Porušování domovní svobody

TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti:

§ 185 Znásilnění = násilné jednání + pohlavní styk: Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

§ 186 Sexuální nátlak = Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

§ 187 Pohlavní zneužívání: Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

§ 189: Kuplířství: Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

TČ proti svobodě:

§ 171 Omezování osobní svobody

§ 170 Zbavení osobní svobody

§ 172 Zavlčení

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

-

-

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

-
-
-